

Projectplan integrale aanpak burgerparticipatie

Portefeuillehouder	: Marian van der Weele
Ambtelijk opdrachtgever	: [REDACTED] J
Programmamanager	[REDACTED] J
Projectleider/opdrachtnemer	[REDACTED] J
Registratienummer	:
Datum	: 19-8-2025

1. Aanleiding

1.1 Het coalitieakkoord en collegeprogramma

In het coalitieakkoord is opgenomen dat burgerparticipatie hoog in het vaandel staat waarbij gezorgd wordt voor een gedegen verwachtingsmanagement over de reikwijdte daarvan. Voor veel prangende vraagstukken als het klimaatvraagstuk, de woningbouwopgave en verkeersbeheersing moeten oplossingen in de directe leefomgeving van inwoners worden gevonden. Inwoners van Waterland worden momenteel op verschillende manieren incidenteel betrokken bij nieuw beleid, plannen of projecten. Dit zorgt ervoor dat er nog niet optimaal van de input en expertise van inwoners gebruik gemaakt wordt. Om inwoners op de best mogelijke manier te betrekken wil het College daarom komen tot een integrale aanpak voor burgerparticipatie.

1.2 Wetswijziging Gemeentewet

Op 1 januari 2025 is de Wet versterking participatie op decentraal niveau aangenomen door de Eerste kamer¹. Na een overgangstermijn van twee jaar beoogd het kabinet met deze wet de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid van hun gemeente te versterken. Deze wet verplicht gemeenten tot het opstellen van een participatieverordening. Ook wordt het uitdaagrecht, als specifieke vorm van participatie, nu wettelijk verankerd. Door het uitdaagrecht kunnen inwoners of maatschappelijke organisaties de gemeente vragen taken aan hen over te dragen als zij denken die beter of goedkoper te kunnen uitvoeren.

1.3 De behoefte aan een eenduidige aanpak

De Waterlandse manier van projectmatig en programmatisch werken is erop gericht om projecten professioneler, efficiënter en resultaatgerichter te organiseren, waarbij de informatievoorziening richting inwoners en ondernemers proactief is. Doordat participatie momenteel niet structureel is ingebed in deze aanpak, ontstaat ruimte voor willekeur in de manier waarop inwoners bij het beleidsproces worden betrokken. Hierdoor blijven kansen onbenut om participatie effectief en doelgericht in te zetten, wat betekenisvolle betrokkenheid van inwoners belemmert. Een eenduidige aanpak voor participatietrajecten zorgt ervoor dat inwoners op een structurele manier invloed kunnen uitoefenen op de besluitvorming, de toegankelijkheid en transparantie wordt vergroot en de terugkoppeling wordt ingebed.

¹ <https://vng.nl/wetsvoorstellen/wet-versterking-participatie-op-decentraal-niveau>

1.4 Waar een kleine gemeente groot in kan zijn

Een vitale lokale democratie kan niet zonder goede verbindingen tussen inwoners en het bestuur. Tegelijk groeit het wantrouwen tegen de (lokale) overheid. Het vertrouwen dat overheidsinstanties urgente problemen effectief aanpakken wankelt, mensen zijn bang voor schijnparticipatie, ergeren zich aan de trage besluitvorming en het gebrek aan daadkracht². Als kleine zelfstandige gemeente zou Waterland bij uitstek in de gelegenheid moeten zijn om in nauw contact te staan met onze inwoners.

Burgerparticipatie vraagt tegelijkertijd veel van onze medewerkers, zeker zonder standaardwerkwijze en gespecialiseerde hulp bij participatie. Participatie komt 'bovenop' het takenpakket van onze ambtenaren, die regelmatig in hun eentje een beleidsterrein bemannen. Participatie kan, mits goed uitgevoerd, zorgen voor draagvlak, meer begrip en verhoogde representativiteit. Daarnaast kunnen lokale initiatieven van inwoners en kernraden bijdragen aan de gemeenschapskracht van Waterland.

2. Voortraject

Begin 2024 is er een verkennend onderzoeksrapport opgesteld door studenten van de Vrije Universiteit Amsterdam over een integrale aanpak van burgerparticipatie die specifiek is afgestemd op de behoeften en mogelijkheden van inwoners en medewerkers van gemeente Waterland. Op basis van een enquête onder 53 inwoners van Waterland en semigestructureerde interviews met wethouders, gemeenteraadsleden, leden van dorpsraden en beleidsmedewerkers zijn bevindingen en aanbevelingen geformuleerd. Dit heeft geleid tot de volgende aanbevelingen:

- het oprichten van vaste participatieplatforms;
- het aanstellen van participatiecoördinator(en);
- het vastleggen van formele participatieprocedures.

Om tot formele participatieprocedures te komen heeft een stagiair van de Hogeschool van Amsterdam in het laatste half jaar van 2024 intern onderzoek gedaan. Door middel van 12 interviews is in kaart gebracht welke vormen van burgerparticipatie worden gebruikt, wat de succesfactoren en wat de knelpunten zijn. Dit onderzoek wijst uit dat feedback uit eerder uitgevoerde participatietrajecten cruciaal is geweest voor de ontwikkeling van beleid, maar dat er desondanks nog niet optimaal gebruik wordt gemaakt van de kennis van onze inwoners. Daarnaast zijn er situaties geweest waar onduidelijkheid over de rollen, het doel en de mate van invloed leidde tot onbegrip en frustratie bij inwoners.

² <https://www.berenschot.nl/media/bjhnulhp/position-paper-onderzoek-communicatie-participatie.pdf>

3. Projectonderdelen

De volgende onderdelen maken deel uit van een integrale aanpak voor burgerparticipatie die bijdraagt aan een professionele en effectieve werkwijze. De onderdelen samen zorgen voor de borging, structuur en zichtbaarheid van burgerparticipatie binnen en buiten de organisatie.

1. De Participatieverordening

De participatieverordening is een uitbreiding van de huidige Inspraakverordening Waterland 2005³, voldoet aan de eisen van de nieuwe wetswijziging en sluit aan op de ambities van het college en de raad.

2. Borging door Participatiemedewerker

Het aanstellen van een participatiemedewerker is essentieel om de participatieverordening en de nieuwe werkwijze structureel te borgen. De participatiemedewerker vormt de drijvende kracht achter het te ontwikkelen beleid, ondersteunt beleidsmedewerkers bij het opzetten en uitvoeren van participatietrajecten en bewaakt de samenhang en coördinatie daarvan. Zonder een vaste participatiemedewerker binnen de afdeling communicatie ontstaat het risico dat er een papieren werkelijkheid wordt gecreëerd. Dit leidt ertoe dat andere beleidsmedewerkers minder worden gestimuleerd om inwoners actief een stem te geven in het beleidsproces, terwijl juist een participatiemedewerker knelpunten en kansen in de uitvoering vroegtijdig signaleert en hierop kan acteren.

3. Formats verplichte onderdelen door de wetswijziging

Een format voor het participatieplan dat gemaakt moet worden voorafgaand aan een participatie traject, en een format voor het eindverslag om participatietrajecten te standaardiseren.

4. Digitaal participatieplatform

Een platform dat een overzicht biedt van alle lopende participatietrajecten en waar inwoners eenvoudig online kunnen reageren. Online deelname vormt een waardevolle aanvulling op offline betrokkenheid. Het grote voordeel is dat je hiermee sneller en eenvoudiger een grotere groep inwoners bereikt en hun geluid hoort. Dankzij deze diversiteit aan mogelijkheden kunnen inwoners op een wijze die bij hen past deelnemen aan participatie. Daarnaast fungeert het als een centraal systeem voor zowel online als offline participatie, waarin de organisator beschikt over diverse functionaliteiten om reacties en input te verzamelen. Door de gebruiksvriendelijke omgeving kan dit platform beheert worden door de projectleiders zelf.

5. Vast Budget participatietrajecten

In de huidige praktijk wordt geen apart budget gereserveerd voor de organisatie van participatietrajecten. De kosten hiervoor worden gedekt vanuit het budget van de betrokken afdeling en bedragen tussen de 8.000 en 10.000 euro per jaar (zie hoofdstuk 6). Door structureel middelen vrij te maken voor burgerparticipatie, wordt het een vast en serieus onderdeel van het besluitvormingsproces.

³ [Inspraakverordening Waterland 2005 | Lokale wet- en regelgeving](#)

6. Integrale werkwijze voor participatietrajecten

Door het gebruik van een in de praktijk geteste methode wordt op een gestructureerde en strategische manier gewerkt aan participatie. De 'participatiegarage' van factor P⁴ of de Relevant Gesprek⁵ - methode zijn hier voorbeelden van.

7. Training over integrale werkwijze

Tijdens een praktische training worden medewerkers vertrouwd gemaakt met het omgevingsgericht werken, de beschikbare hulpmiddelen, de stappen om tot een gestructureerd participatieproces te komen, en worden zij enthousiast gemaakt om hiermee aan de slag te gaan. Zonder training ontbreekt het medewerkers aan de benodigde kennis, handvatten en motivatie om participatie effectief vorm te geven. In de toekomst wordt deze training verzorgd en geborgd door de vaste participatiemedewerker.

8. Handboek Burgerparticipatie

De gekozen methode wordt aangevuld met formats voor de verplichte onderdelen van de wetswijziging, praktische tips & tricks, draaiboeken voor de meest voorkomende participatievormen en andere ondersteunende hulpmiddelen waarvan uit gesprekken met medewerkers is gebleken dat er behoefte aan is.

Verantwoording

De voorgestelde projectonderdelen zijn noodzakelijk om te voldoen aan de wettelijke verplichtingen van de Wet versterking participatie op decentraal niveau en om participatie structureel te borgen. De participatieverordening legt de formele basis vast. Een participatiemedewerker is essentieel voor de implementatie, ondersteuning en kwaliteitsborging. Formats voor participatieplannen en eindverslagen zijn verplicht en zorgen voor eenduidigheid. Het digitale participatieplatform vergroot de toegankelijkheid en efficiëntie. Een vast budget maakt participatie structureel uitvoerbaar. De integrale methode, het handboek en de training zorgen voor een professionele en consistente aanpak om participatie effectief vorm te geven.

Als deze maatregelen niet worden genomen, blijft participatie vrijblijvend en versnipperd. Het ontbreken van een participatiemedewerker en training leidt tot gebrek aan kennis, samenhang en motivatie. Zonder digitaal platform en vast budget is er onvoldoende bereik en middelen om inwoners goed te betrekken. Hierdoor blijft participatie slechts theorie en krijgen inwoners nauwelijks inspraak in beleid en besluitvorming.

⁴ <https://lokale-democratie.nl/page/view/a20242ee-78f9-40ba-98b9-4e174ab92589/participatietrainingen/df406526-bd5b-45e1-b840-34742150ff42>

⁵ <https://relevantgesprek.nl/methodiek/>

5. Aanpak en planning

Fase 1: Voorbereiding

- MT-overleg
Het managementteam bespreekt het projectplan en geeft richting aan het verdere proces. Hier kunnen eventuele aanpassingen worden doorgevoerd.
- Collegevergadering
Het college bespreekt het projectplan en geeft richting aan het verdere proces. Hier kunnen eventuele aanpassingen worden doorgevoerd.
- Gezamenlijk kernradenoverleg
Tijdens het gezamenlijke kernradenoverleg wordt input van de kernraden opgehaald over de huidige ervaring met burgerparticipatie.
- Kennissessies met de raad
De gemeenteraad wordt in een kennissessie meegenomen om de kaders van de participatieverordening te bepalen. Onder andere zullen de achtergrond van de wetswijziging en mogelijkheden van burgerparticipatie, de rol van de raad en de participatie instrumenten worden besproken.

Wat	Wie	Wanneer
Gezamenlijk kernradenoverleg	Wethouder kernraden met leden projectteam	7 juli 2025
Bespreking in het MT	Het Mt met leden projectteam	9 juli 2025
Bespreking in het College	Het College	19 augustus 2025
Collegebrede bespreking	Het projectteam	8 september 2025
Kennissessie met de raad	Het projectteam en Griffie	23 september 2025

Fase 2: Uitvoering

- Aanstellen participatiemedewerker
De participatiemedewerker wordt de drijvende kracht van het te ontwikkelen beleid, de toekomstige participatietrajecten en draagt bij aan de waarborging van de nieuwe manier van werken.
- Medewerkers om input vragen
Medewerkers die (eerder) participatietrajecten hebben uitgevoerd, worden betrokken bij het vormgeven van de praktische werkwijze en krijgen de gelegenheid hun wensen en behoeften uit te spreken.
- Ontwerpen integrale aanpak
De stappen uit de gekozen participatiemethode worden aangepast aan de behoeften die de medewerkers hebben uitgesproken, en dienen als basis voor een integrale aanpak die aansluit op de bestaande projectmatige werkwijze.
- Handboek burgerparticipatie ontwerpen
De verplichte onderdelen van de wetswijziging, praktische tips & tricks, draaiboeken voor de meest voorkomende participatievormen en andere ondersteunende hulpmiddelen worden gebundeld in een praktisch handboek waardoor beleidsmedewerkers op een gestructureerde manier aan de slag kunnen gaan met participatietrajecten.
- Ontwerpen participatieverordening
Op basis van de voorkeuren die zijn uitgesproken in de kennissessie met de raad en de Model Participatieverordening van de VNG wordt een participatieverordening opgesteld.
- Opzetten online participatieplatform
In samenwerking met een gekozen partner wordt een online platform opgezet waarop projecten overzichtelijk worden weergegeven, online- en offline bijdragen van inwoners centraal worden verzameld en de verwerking daarvan deels geautomatiseerd verloopt, wat de werkdruk en administratieve lasten voor medewerkers aanzienlijk vermindert

Fase 3: Implementatie

- Training en informatievoorziening medewerkers
Een externe partij verzorgt, in samenwerking met de participatiemedewerker, een praktische training voor medewerkers die betrokken zijn bij het organiseren van participatietrajecten volgens de nieuwe werkwijze. Op intranet 'Waterweb' worden de ontworpen formats beschikbaar gesteld en toegelicht.
- Monitoring
De participatiemedewerker coördineert de interne en externe participatietrajecten om de randvoorwaarden van participatie te bewaken en participatiemoeheid te mitigeren.
- Vaststellen participatieverordening
De raad stelt de participatieverordening vast.
- Inwoners informeren
Op de website, sociale media en met een persbericht worden de nieuwe mogelijkheden van de participatieverordening uitgelegd.

Wat	Wie	Wanneer
Training en informatievoorziening voor medewerkers	externe partij	2026
Monitoring	Het MT	2026
Vaststellen participatieverordening	De raad	2026
Inwoners informeren	Afdeling Communicatie	Na vaststellen verordening

6. Kosten

Bij participatie investeren we tijd en geld, een investering die zich terugbetaalt in de kwaliteit van beleid en betrokkenheid van de samenleving. In het huidige beleid wordt er geen geld gereserveerd voor de organisatie van participatietrajecten, maar komt dit uit het budget van de betrokken afdeling.

Huidige Kosten per participatievorm

- ⌘ Inloopavond bij wijziging openbare ruimte: 600 euro;
- ⌘ Bewonersavond klein (minder dan 40 mensen): 400 euro;
- ⌘ Bewonersavond medium (40 tot 120 mensen): 1500 euro;
- ⌘ Bewonersavond groot (120 tot 320 mensen): 2500 tot 3500 euro.*

*kosten kunnen door huur locatie, beveiliging, advies experts, communicatiemateriaal of een externe spreker verder uitlopen

Op dit moment worden er gemiddeld 3 inloopavonden en 6 bewonersavonden georganiseerd, wat uitkomt op +/- 8800 euro per jaar. De kosten voor het verwerken van de ingekomen reacties zijn buiten beschouwing gelaten, omdat deze kosten integraal onderdeel vormen van de reguliere werkzaamheden.

Onderdelen Integrale aanpak burgerparticipatie

Een overzicht van de onderdelen waar een financiële investering voor vereist is.

Onderdeel	Kosten integrale aanpak
Vast budget participatietrajecten	€10.000
Online participatieplatform	€10.500
Training medewerkers	€10.000 (eenmalig)
Aanstellen participatiemedewerker (0,5 fte)	€55.000
totaal	Structureel €75.500 Incidenteel €10.000